తీర్థపురాళ్ళు

- విపినమూర్తి

కృష్ణానగర్‌లో ప్రస్తుతం ఉంటున్న ఇంటి జాగాలో అంతకు ముందు ఒక బ్రాహ్మణ వకీలు ఉండేవాడు. అది పావు ఎకరం స్థలం. ఆ వకీలు కొడుకు అమెరికాలో స్థిరపడితే – అతని దగ్గరకు శాశ్వతంగా వెళ్ళిపోతూ ఇల్లు అమ్మకానికి పెట్టాడు. ఆరోగ్యమూర్తి దానిని కొంటానన్నాడు.

మూలాడికి అమ్మటమా- అని వకీలు ముసిలాడు అన్నట్టు విన్నాడు. ఆరోగ్యానికి మండిపోయింది. అమెరికాలో ఉన్న కొడుకుతో బేరం పెట్టుకుని, ఆ ఇల్లు తన పేర రిజిస్ట్రీ చేయించుకున్నాడు. పాత ఇంటిని పడగొట్టి తన అభిరుచుల మేరకు ఇల్లు కట్టుకున్నాడు. అన్నీ పడగొట్టినా, తులసి కోటను పడగొట్టలేదు. దాని చుట్టూ కుర్చీలు వేసుకుని మందు తాగటానికి అనుకూలంగా మార్చుకున్నాడు.

ఆ ఇంటిలోనున్న పెద్ద హాలులో -

రిక్షా లాగుతున్న భద్రాచలం నిలువెత్తు ఫోటో పెట్టాడు. ఇరవై నాలుగు కుంచాల బియ్యం బస్తాను వేసుకుని తీర్థపురాళ్ళు నుంచి కలెక్టరాఫీస్ వరకూ లాగటానికి రిక్షా వాళ్ళకు పందెం వేశాడు ఓ తెల్ల దొర. అందులో గెలిచాడు భద్రాచలం. ఒక రూపాయి బహుమానం ఇచ్చి ఫోటో తీసి ఓ కాపీ ఇచ్చాడు దొర.

ఆ నిలువెత్తు ఫోటో పెట్టిన కొడుక్కి తన మీద గల ప్రేమను తలుచుకుంటే భద్రాచలానికి కొత్తలో లోపల్లోపల ఆనందంగానే వున్నా - చిన్నతనంగా అనిపించేది.

ఆ మాటే కొడుకుతో అంటే -

''ఎందుకు నాన్నా మనకి చిన్నతనం! నేను నీ కడుపున పుట్టాను. రిక్షాలాగి - నన్ను పెంచుకున్నావు. ఇంత వాడిని చేసుకున్నావు. లోకంలో తమ బిడ్డలను ఎంతో కష్టపడి పెంచిన తల్లిదండ్రులు ఎంతో గొప్పనిపించుకున్నారు. వాళ్ళందరి కన్నా నువ్వు ఎక్కువ కష్టపడ్డావు.

కనకే - నువ్వు వాళ్ళందరికన్నా ఎంతో గొప్పవాడవు - నీలాంటి తండ్రికి బిడ్డను అయినందుకు నాకు గొప్పతనమే కాని - చిన్నతనం లేదు-''

కొడుకు అన్న ఆ మాటలు గుర్తుకొచ్చేసరికి - భద్రాచలం మనసులో అంతకు ముందున్న కోపం మాయమయిపోయింది.

ఆ స్థానంలో కొడుకు అశక్తత, అతని బిడ్డల అవిధేయత, ఆ వృద్ధుని మనసులో నిండాయి. ఒక ఆవేదనా పూరితమైన ప్రశ్న కలిగింది-

'నిజంగా ఆరోగ్యం సంసారంలో ఏనాడయినా సుఖపడ్డాడా!'

కమల కుమారిది భోగం కులం. ఆమె అమ్మమ్మ లక్ష్మీ నరసాపురం దివాణంలో కాసా మనిషి. బి.యే చదువుతున్న కమల కుమారిని ఆరోగ్య మూర్తి ప్రేమించాడు. పెద్దాపురంలో ఆమె తల్లి ఎలా బ్రతుకుతున్నదో చెప్పింది కమలకుమారి. వెనక్కి తగ్గలేదు ఆరోగ్యమూర్తి.

వాళ్ళిద్దరి పెళ్ళినీ అట్టహాసంగా చేద్దామన్నారు అతని మిత్రులూ, అనుచరులూ. నగరంలో అభ్యుదయ వాదులందరినీ పిలిచి సంస్కరణ వివాహం జరిపిద్దామని అన్నారు.

''వివాహం నా వ్యక్తిగత విషయం. ఎవరి మెప్పు కోసమూ నేనీ పెళ్ళి చేసుకోవటంలేదు. నా ఆనందం కోసమే చేసుకుంటున్నాను -'' అన్నాడు ఆరోగ్యం.

జరిగిన కథ

తరతరాలుగా పేదలకూ, వెనుకబడిన వారికీ జరుగుతున్న అన్యాయలను చూస్తూ తానూ అందులో ఓ అభాగ్యుడై జీవితాన్ని కష్టాలకోర్చి ఒడ్డుకు చేరుస్తాడు భద్రాచలం. అతనికి చేదోడు వాదోడు.గా నిలుస్తుంది నూకాలు. భద్రాచలం కొడుకు ఆరోగ్యమూర్తికి లోకంలో కులమతాల తీరు బాగా అవగతమవుతుంది. చదువు పూర్తవుతుండగానే లెక్చరర్ ఉద్యోగం వస్తుంది.

భద్రాచలం ఆ విషయం రావిశాస్త్రితో చెపితే - 'పురుషులందు పుణ్యపురుషులు వేరయా - అన్నారు పెద్దలు. అలాంటి కొడుకుని కన్నందుకు గర్వపడవోయ్ -' అన్నాడు భుజంమీద తట్టి.

కమల కుమారి ఇంటికి వచ్చాక, నడుం బిగించి - ఆడపడుచులు ఇద్దరికీ పెళ్ళిళ్ళు చేసింది. ఆమె భద్రాచలానికి దేవతామూర్తిలా అనిపించేది. దయతో, జ్ఞానంతో ప్రకాశించే ఆమె కళ్ళు చుట్టూ శాంతిని నింపుతున్నట్టుండేవి.

పెళ్ళయిన కొత్తలో ఆమె భర్తతో కలిసి, సభల్లో సమావేశాల్లో పాల్గొనేది. కాని, క్రమంగా ఆమె ఇంటికి పరిమితమయిపోయింది.

ఎంతో శాంతిని ప్రసాదించే కోడలి కళ్ళు - భయంకరమైన అశాంతితో నిండిపోవటం భద్రాచలానికి కూడా అర్థమవసాగింది. ఆరోగ్యంలో వస్తున్న మార్పులు, అతనిలోని వేదనా తండ్రి చూపులని తప్పించుకోలేదు.

ఆరోగ్యం రోజూ తాగుతున్నాడు.

అప్పుడప్పుడు భార్యమీద చేయి చేసుకుంటున్నాడు.

పెళ్ళయిన మూడేళ్ళకి రాహుల్ కడుపున పడ్డాడు.

కమల కుమారి పూర్తిగా చిక్కిపోయింది. పచ్చటి ఆమె శరీరవర్ణం తెల్లగా మారిపోయింది. పెద్దాపురంలోనున్న తల్లి పంపమంటే ఆరోగ్యం పంపలేదు. ఆమె వస్తే ఇంట్లోకి రానివ్వలేదు.

ఆరోగ్యం అత్త గారిని తీసేస్తే - ఆమె భద్రాచలాన్ని ఈసడింపుగా చూసింది. నిస్సహాయంగా ఉండిపోయాడు భద్రాచలం.

రాహుల్ పుట్టాడు.

చక్కనమ్మ చిక్కినా అందమే అన్నట్టు కమల కుమారి మరింత చక్కగా కనిపించసాగింది.

ఆమె పురిటినుంచి కోలుకోకుండానే - జ్యోతి కడుపున పడింది.

కమల కుమారి మాటామంతీ లేకుండా తయారయింది.

'ఏంటమ్మా - మీ మద్దిన తగువూ-?'' అని కోడలిని ఎన్నోమార్లు అడిగాడు.

ఆమె - ఏమీలేదని - నవ్వేసేది.

అడగగా అడగగా ఒకమారు ఎంతో ఆలోచించి జవాబిచ్చింది.

'మా పుట్టుకలు మామయ్యా -''

''అంటే ఏటి తల్లీ -''

''మా పుట్టుకలు మేం మరచిపోలేకపోవటం.- ఈ దేశంలో ఎవ్వరూ వ్యక్తులు కాకపోవటం -''

''బోదపట్టం లేదు తల్లీ -''

''- ఇక్కడ గర్భస్థ శిశువు కూడా కులాల అంపశయ్య మీద నేరుగా పడతాడు. ఆ అంపశయ్య మీదే ఎదుగుతాడు. కులభావాల బాణాలు గుచ్చుకుంటూండగానే అతను లోకాన్ని చూస్తాడు. ఒకటి బాణమన్న స్పృహ ఎప్పుడయినా కలిగి దాన్ని తొలగించుకోబోతే

మరోపక్క ఒత్తిడి పెరుగుతుంది. మరో బాణం మరింత లోతుగా దిగుతుంది..ఇక్కడ మంచితనాలూ, చెడ్డతనాలూ; ప్రేమలూ, ద్వేషాలూ; ఆనందాలూ, విషాదాలూ; హాస్యాలూ, అపహాస్యాలూ - ప్రతీ ఒక్కటీ కులభావాల బాణాల మీదే! ఇదే ఇక్కడ జీవితం - ఇదే ఇక్కడ మృత్యువు - ఇదే మా కాంప్లెక్సు లకి మూలం! దైహిక పవిత్రత అనే నిరాకార భూతం చేతిలో కీలుబొమ్మల్లా ఆడే దురదృష్టవంతుల సమూహంలో - మేం - ఒక అణువులం! -''

భద్రాచలానికి కోడలు మాటలు అర్థం కాలేదు. దురదృష్టవంతులం అన్నమాట మాత్రం అర్థమైంది.

జ్యోతి పుట్టింది.

బిడ్డకు ఏడాది గడిచేసరికి - కమల కుమారి ఆత్మహత్య చేసుకుంది. డాక్టరు ఇచ్చిన నిద్రమాత్రలనే మింగి నిద్రలోనే ప్రాణాలు విడిచింది. ఆమె చనిపోతూ ఓ నోట్ విడిచిపెట్టింది.

''- నా మృతికి నా భర్తతో సహా ఎవ్వరూ బాధ్యులు కారు. దీనికి బాధ్యులయిన వారు ఈ హిందూ సంస్కృతి నిర్మాతలు. వందలాది సంవత్స

రాల వెనక్కి వెళ్ళి - జరిగిన పొరబాట్లను సరిదిద్దటం ఎవరితరం? జీవితంలో అశాంతిని ఇద్దరం కలిసి తవ్వి పొరబోద్దామనుకున్నాం - ఒకరిమీద ఒకరం పోసుకున్నాం! దీన్ని భరించే సమర్థతా, శక్తి నాకు లేకపోయాయి. చావులోనన్నా శాంతి దొరుకుతుందేమోనన్న ఆశతో, నా బిడ్డల పట్ల, భర్తపట్ల బాధ్యతలు కూడా మరిచి - స్వార్థపరురాలిగా వెళ్ళిపోతున్నాను -''

ఆ రోజుల్లో ఆరోగ్యమూర్తి పడిన దుఃఖం భద్రాచలానికి ఒక్కో రాత్రి వేళ గుర్తుకొస్తూంటూంది.

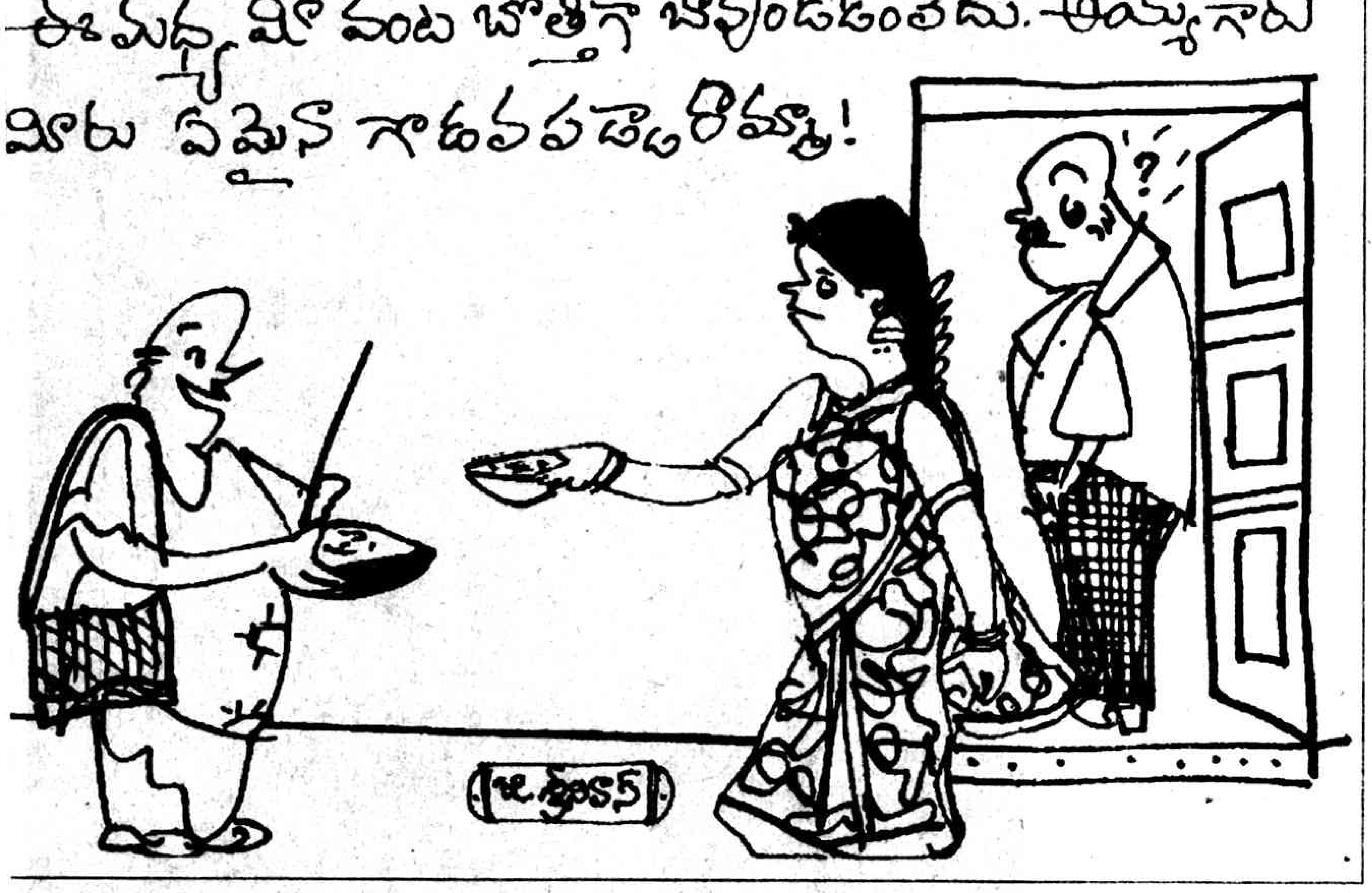

ాది రెండేళ్ళ పిల్లలతో ఆడ దిక్కులేని ఇంట్లో పిచ్చి డిలా మారిపోయిన కొడుకుతో భద్రాచలం ఎలానెగ్గు చ్చాడో అతనికే అయోమయంగా ఉంటుంది.

వివాహం కేవలం వ్యక్తిగతం అన్న ఆరోగ్యమూర్తిని నలలేదు అతని ప్రత్యర్థులు. కమల కుమారి మర న్ని అన్ని విధాలా వాడుకోటానికి, అతన్ని దెబ్బ యటానికి ప్రయత్నించారు.

ఆ ప్రయత్నాలతో - ఆరోగ్యమూర్తి కసిగా కోలు న్నాడు. అతను మరింతగా తన రాజకీయ శక్తులను ాడదీసుకున్నాడు. రాజ్యం మొత్తం న్యాయాంగ వస్థ పేరుతో వ్యక్తికి ఎదురుగా నిలబడితే - ఆ వ్యక్తికి గిలిన ఏకైకమార్గం బలసమీకరణ. ఆ పనే చేశాడు రోగ్యం.

ఆ రోజులలో రాత్రివేళ నిశ్శబ్దంలో తాగుడులో ు దుఃఖాలను మరిచిపోయే ప్రయత్నం చేశాడు. గి, తాగి తండ్రి ఒడిలో పడుకుని 'నా కమలను నేనే ుపుకున్నాను నాన్నా -' అని విలపించేవాడు.

ఆ తర్వాత మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోలేదు ఆరోగ్యం. ప్పచెల్లెళ్ళు, ఆత్మీయులూ ఎందరో ప్రయత్నాలు ారు. మరో స్త్రీ అతని జీవితంలోకి రాలేదు.

పిల్లలు ఇద్దరినీ ప్రాణప్రదంగా పెంచుకున్నాడు రోగ్యం.

భద్రాచలం తమ పూర్వీకుల విషయాలను కథలు లుగా చెపుతూ మనవలను పెంచి పెద్ద చేశాడు.

వాళ్ళిద్దరూ తండ్రి చురుకుదనాన్ని పుణికి పుచ్చు న్నారు.

ఆరోగ్యం వృత్తిలో ఎదిగినట్టే, దళిత నాయకునిగా ాడా ఎదిగాడు. అతని కార్యకలాపాలు సాగుతూనే న్నాయి. అతని వెనక తిరిగే వాళ్ళ సంఖ్య పెరుగు ంది.

అతని ప్రత్యర్థులు కూడా పెరిగారు - ఇంత ఇళ్లు ు కట్టాడు? ఇన్ని ఆస్తులు ఎలా వచ్చాయి? - వంటి ప్రశ్నలతో పేపర్లు నింపారు.

ఆరోగ్యమూర్తి చుట్టూ లాబీలు ఏర్పడ్డాయి.

లాబీలలో ఆరోగ్యమూర్తి కలిశాడు.

రాహుల్ కవి. అతని చుట్టూ గట్టి స్నేహాలు. వాళ్ళలో తన తండ్రి పట్ల విమర్శలు చేసినప్పుడు అత నికి చాలా కష్టం అనిపించింది. అతని తండ్రి ఉపన్యాసా లలో మోనటినీ ప్రవేశించిందని, అవి రికార్డులా ఉంటున్నాయని అన్నప్పుడు శ్రద్ధగా పరిశీలించాడు.

పదోన్నతి, విదేశీ పర్యటనలు, సన్మానాలు - రాజకీయ ప్రాబల్యాలు ... తండ్రి చుట్టూ ఆక్టోపస్‌లా వ్యాపించుకున్నట్టు రాహుల్‌కి స్పష్టాస్పష్టంగా కనిపిం చింది.

మనిషి తనకు తను చేసుకోటం కన్నా - సమా జానికి చేయటాన్ని ఘనంగా భావించే వయసులో ఉన్నాడు రాహుల్.

- 'దళితులలో ఒక వ్యక్తి ఎదుగుదల - దళితుల ఎదుగుదలే అన్న భావన మీదే ఇంతవరకూ అన్ని రకాల భావజాలాల వాళ్ళూ ప్రయత్నించారు. ఆ భావనకీ - నెలకో కోటీశ్వరుడిని తయారు చేస్తాం అనే లాటరీలకీ - తేడా ఏమిటి? -' అని కూడా ప్రశ్నించుకున్నాడు రాహుల్.

'- ఏ రకంగా ఆలోచించినా - ఏ ప్రయత్నం చేసినా - దళితుల అభివృద్ధి - కొందరు దళితుల అభి వృద్ధిగా మాత్రమే ఎందుకు దారితీస్తోంది?' అని ఆలో చించాడు రాహుల్.

ఆ యువకునికి జీవితం పెద్ద అసంబద్ధంగా కని పించసాగింది. అతని కవిత్వంలో గత దుఃఖాలమీద, అవమానాల మీద ఎంత భావావేశం ఉందో - ఇంచు మించు అంత వర్తమాన భావదారిద్ర్యం మీద, లక్ష్య, రాణిత్యం మీదా పొంగింది. మొదట కవిత్వంలో స్పష్టత వల్ల అతనికి తెచ్చిన పేరు - రెండవ రకం వస్తువు లలో అస్పష్టత, అయోమయాల వల్ల - రాలేదు.

లోకంలో అసహ్యించుకోవలసినవి కనిపించినంత గా - ఆదరించవలసినవి కనిపించలేదు.

దానాదీనా - రాహుల్‌కి తండ్రి పట్ల ఎంతటి ప్రేమ ఉందో - ఎంతటి ఆరాధన ఉందో - అది వ్యక్తం కాక పోగా - అతని వైమనస్యం తరచు వాదనల రూపంలో వ్యక్తం కాసాగింది.

తన స్వంత వస్తువును ఎవరో ఏదో అంటే - దాన్ని సహించలేక తనే తప్పుబట్టే స్థితిలో రాహుల్ ఉన్నాడన్న విషయం భద్రాచలానికి అర్థమవలేదు.

ఒక రోజు -

తండ్రీ కొడుకులు ఇద్దరూ ఏదో అనుకుంటు న్నారు. భద్రాచలం వింటూనే ఉన్నాడు.

'నీకు లోకానుభవం లేదు. మెచ్యూరిటీ లేదు. జీవితంలో నేను పడిన కష్టాలు నువ్వు పడలేదు. నేను చేసిన యుద్ధాలు నువ్వు చేయలేదు. కనక - నేను నీకు అర్థంకాను. అదలా వదిలెయ్ - నీ పనులకు నేను అడ్డు తగుల్తున్నానా - నచ్చినా, నచ్చకపోయినా నువ్వు నీ అను భవంతోనే నేర్చుకోవాలనుకుంటున్నావు - నా పనులకు నువ్వు అడ్డు తగలొద్దు - విమర్శించవద్దు -'

''నువ్వేది చేసినా విమర్శించరాదా? నువ్వు చేస్తున్నవన్నీ కరెక్టే అనుకోవాలా - చెప్పు డాడీ -''

'' .... ''

''నన్ను కన్విన్స్ చెయ్యి డాడీ - నా డౌట్స్ క్లారిఫై చెయ్యి డాడీ -''

''సంజాయిషీ ఇచ్చుకోవాల్సిన అవసరం నాకు లేదు. నీ పనులకు నేను సంజాయిషీ అడుగుతు న్నానా?''

తండ్రి వంక చూస్తూంటే అందమైన ఆ యువ కుని మొహం జేవురించింది. పెదాలు ఆవేశంతో కంపిం చాయి.

''నువ్వు అడ్డు రావు - ఎందుకొస్తావు - రావు -'' అన్నాడు.

''ఏంటి - ఏంటోయ్ నువ్వనేది?''

''వైస్ ఛాన్సలర్ పోస్టు - అందుకూ - అందుకూ - ఏమో! మా పనుల వల్ల నీకు లాభం రావచ్చు -''

'గెటవుట్ - నీ మొహం నాకు చూపించకు -''

దెబ్బతిన్న పక్షిలా ఆరోగ్యం కదిలిపోయాడు. కొడుకు కదలకపోవటంతో - నెమ్మదిగా అక్కడ నుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

భద్రాచలం కొడుకు వెళ్ళిపోటం చూసి, అతని గదిలోకి వెళ్ళాడు. రాహుల్ తండ్రి ఫోటోని నిశితంగా చూస్తూ నిలబడి ఉన్నాడు. మనవడి భుజం మీద చెయ్యేశాడు -

తాత వేపు తిరిగాడు. ఆ యువకుని కళ్ళ నిండా బాధ - అంతకు మించిన ఆవేశం -

''ఏంట్రా అబ్బీ - మీ అయ్యతో గొడవా?''

''పతనం- పతనం- పతనం'' అన్నాడు రాహుల్.

''అంటే -?''

తాత కళ్ళలోకి చూశాడు రాహుల్.

ఆ వృద్ధుని చేయి పట్టుకుని - హాల్లోకి తీసుకు

మాయదారి ఏనుగు

'ఏనుగమ్మ ఏనుగు ...' అంతదాకా బావుంది లే అనుకుని తన వీర విసన కర్ర ఎం.ఎఫ్.హుస్సేన్ సినిమా తీస్తానంటే సరేలెమ్మని అంగీకరించింది మాధురీ దీక్షిత్. అయితే అది మాయదారి ఏనుగు కథ అయిపోయిందేవి టబ్బా అని తెగ బాధ పడిపోతోందట ఇప్పుడు. ఎందుకంటే, సినిమా పూర్తయినా విడుదల ఆలస్యం కావడంతో ఉత్సాహం అంతా నీరుకారి పోయింది. హుస్సేన్ దృష్టిలో అది గొప్ప చిత్రం. కానీ బయ్యర్ల దృష్టిలో అది గొప్ప సినిమానో, కాదో రిలీజ్ అయితేనే కదా తెలిసేది.

వెళ్ళి - అతని ఫోటో ముందు నించోబెట్టాడు.

''ఆ ఫోటో చూస్తే నీకేమనిపిస్తోంది తాతా!''

''మీ అయ్యకి నా మీద సానా అభిమానం రా-''

''నిన్నటి దాకా నేనూ అదే అనుకున్నాను - ఇప్పుడు నిజమేంటో అర్థమవుతూంది - అదో ఫోజు! ఎగ్జిబిషన్! ప్రదర్శన - ఈ హాల్లో చేరే దొంగనాకొడుకులందరూ - నీ కొడుకు నిరాడంబరానికి - గ్లాసులు గుద్దుకుని - ఛీర్స్ చెప్పాలని -''

''ఛ! అయ్యేం మాటల్రా రాహుల్!''

''నీ కొడుకు సంగతి నీకేం తెలుసు తాతా! మొన్నటి దాకా ఆ పెద్ద మనిషికి - తను - మాల - అని చెప్పుకోటం అసహ్యం! తండ్రి కష్టపడి పెంచి పెద్దాడిని చేశాడని చెప్పుకోటం ఇష్టం -! ఈయన మొహం తిప్పగానే - తిట్టుకునే - దొంగలంజా కొడుకుల చప్పట్లు ఈయనకి కావాలి. వాళ్ళని తీసుకొచ్చి - తన చేతుల్తో మందు సరఫరా చేసి - వాళ్ళని రాసుకు పూసుకు తిరగటంలో ఈ మహానుభావుడికి ఏదో శాంతి - ఆనందం ...! అదీ ఆయన కాంప్లెక్సు -! అదీ ఆయన గొప్పవాడనిపించుకోటానికి - ఎంచుకున్న మార్గం! ఆ నా కొడుకులు ఏం చేస్తారో తెలుసా - ఇళ్ళకు వెళ్ళాక శుభ్రంగా స్నానం చేసి బట్టలు తడుపుకుంటారు-''

''అలా అనకురా అబ్బి - జనం మారారు -''

''మారలేదు - మారరు - మనం అస్పృశ్యులమనే కాన్షస్‌లో ఉన్నప్పుడు - ప్రతీ నా కొడుకు మన మీద ఎక్కుతాడు - డాడీలాంటోళ్ళు స్వంత జీవితంలో ప్రమోషన్లూ ... అందుకోసం పైరవీలూ ... ఆశయాల తాకట్లూ ... తాతా! వీళ్ళు అస్పృశ్యతను ఎలాగోలా అమలుచేస్తూనే ఉంటారు- మనం ఇలా ఉన్నంత కాలం-''

''నాకేం తెలటం లేదురా -''

''నీ కొడుక్కే తెలవదు - కులాలు ఓ వాస్తవం. అవి ఉన్నంతకాలం - ఎవడి కులానికి వాడు గర్వపడాల్సిందే! నేను - రాహుల్ మాల - అని అందుకే రాసుకుంటున్నాను. నా కులం - గత చరిత్ర - ప్రత్యేక సంస్కృతీ - ఈ సమాజ నిర్మాణంలో దాని పాత్ర - ఫలితాలను చేజిక్కించుకుని మనలను అణగదొక్కిన వారి పన్నాగాలూ - ప్రతీ ఒక్కటీ వెలికి తీసే 'పవిత్ర' ఉద్యమం మాది. దీనివల్ల లాభాలు తనలాంటి వాళ్ళకి దక్కితే - అందుకోసం నీ కొడుకులాంటి హిపోక్రాట్స్ ఈ రోజు 'మాల' అనిపించుకోజూస్తే - అది ... అది ...'' రాహుల్ మాటలు ఆవేశంతో ఆగిపోయాయి.

ఒక్క మారుగా ఆ యువకుసిలో దుఃఖం ఉప్పెనలా పొంగింది.

''మనకి సొంత భాష... లేదు. సొంత సంస్కృతి ... లేదు. సొంత ... చరిత్ర లేదు ... ఈనాడు సొంత జీవిత లక్ష్యాలు కూడా కనిపించటం లేదు. వాటికోసమే మా తరం వెదుకులాట! వాటి నిర్మాణానికే మా ప్రయత్నాలు -'' అన్నాడు గొణుక్కుంటున్నట్టు.

భద్రాచలం అసంకల్పితంగా మనవడి భుజంమీద చెయ్యేశాడు. ఆర్ద్రమయిన కళ్ళతో తాత చేతిని పట్టుకుని -

''చెప్పు తాతా - మానవ స్పర్శకీ - మాల స్పర్శకీ తేడా ఏమిటో -!!!'' అన్నాడు.

నెమ్మదిగా రాహుల్ వీపు మీద రాస్తూ - కొంతసేపయ్యాక - మెల్లగా అన్నాడు.

''నువ్వేటంటున్నావో - ఏటో! ఎన్ని సెప్పినా - మీ అయ్య చిన్నప్పుడైనా నన్ను తీసి పారెయ్య లేదురా - తప్పురా మనవడా!'' అన్నాడు అనునయంగా.

''అవునవును-తప్పే- ఎందుక్కాదు?'' అంటూ ఆగి -

''అవున్తాతా - మనోళ్ళు చిన్నా పెద్దా అందరూ కలిపి తాగే వారని చెప్పే వాడివి గదా - అలాంటి పనులు బ్రాహ్మలు చేస్తారా?''

''ఛా! మనం చేసే చిన్న పనులు - ఆళ్ళెందుకు సేస్తారు - ఆళ్ళు పెద్దోళ్ళు -''

''అదీ - అదీ నీ బుర్రలో ఉన్నది - ఇదీ - నీలో వాళ్ళు ఎక్కించినది. ఏరా - ఏమోయ్ - నువ్వు - మీరు - తమరు - ఎదుటి వాడిని ఉద్దేశించి మాట్లాట్టానికే ఇన్ని పదాలు. ఇన్ని పదాలు సృష్టించి - నోరు విప్పటంతోనే - ఎదుటి వాడికీ తనకీ మధ్య హోదాల్లో తేడాను గుర్తు చేసే - వీలుని భాషలో తయారు చేసుకున్న విలక్షణ సంస్కృతి - ఆ కులాలది. తండ్రి కళ్ళలోకి కొడుకు చూస్తూ మాట్లాడకూడదు - మొగుడి కళ్ళలోకి పెళ్ళాం చూస్తేనే తప్పు - అవీ వాళ్ళ రూల్స్. నిజమేనయ్యా- అని మనం ఒప్పేసుకుంటాం! అసలు వాళ్ళు తయారు చేసిన గ్రేడ్స్‌కి ఆధారం ఏంటో తెలుసా -స్పర్శ - ముట్టుకోడం! అబ్బా-ఎంత తక్కువ మందిని ముట్టుకుంటే అంత గొప్పోడు- ఎంత తక్కువ కాలం ముట్టుకుంటే అంత గొప్ప - వాడిదంత పెద్ద కులం- అంతెందుకు- వాడి ముడ్డిని తప్ప మరో మనిషిని ముట్టుకోనోడే మహామహామహా పవిత్రుడు-'' అసహనంగా అన్నాడు రాహుల్.

తను తప్పన్న దానికీ - మనవడు చెపుతున్న దానికీ సంబంధమేంటో భద్రాచలానికి అర్థంకాలేదు.

''ఏంటో - ఈ కుర్రాళ్ళ గోల ...'' అనుకున్నాడు.

ఆ విషయం కొడుకుతో మాట్లాడబోయాడు.

''నా రాత'' అన్నట్టు తల కొట్టుకున్నాడు ఆరోగ్యం.

ooo

ఆనాటి ఆరోగ్యాన్ని తలుచుకుని అనుకున్నాడు భద్రాచలం. 'వాడి రాత కాకపోతే ఏమిటి? - ఎంత ప్రేమగా పెంచింది. అడిగింది అడిగినట్టు తెచ్చి ఇచ్చాడు. వాడు బిడ్డలకి చేసిన దాన్లో లక్షోవంతు చెయ్య లేదు నేను! అయినప్పటికీ వాడికి నా మీదున్న గౌరవం - వాడి పిల్లలకి లేదు - చివరకు కూతురు కూడా ఎంత ఎదిరించి మాట్లాడుతుంది!' - అనుకున్నాడు భద్రాచలం.

నిజానికి -

జ్యోతికి తండ్రి మీద అంతులేనంత ప్రేమ. ఆరాధన. డాడీ- డాడీ- అంటూ ఒక్క నిమిషం వదలకుండా తిరుగుతుంది. తండ్రి అవసరాలన్నీ తనే చూసుకుంటోంది. మందులన్నీ తనే మింగిస్తుంది. తాగొద్దనీ, తగ్గించమనీ పోట్లాడుతూనే ఉంటుంది.

ఇవన్నీ భద్రాచలానికి తెలియవుగానీ, చీటికీ మాటికీ ఆ పిల్ల తండ్రితో - నువ్వు ఎమ్‌సీపీవి - అనీ ఇంకా ఏమేమో అనడం - అవి విని ఆరోగ్యం నవ్వుతూండటం - కాస్త విడ్డూరంగా ఉంటూంది.

ఓ రోజు - భద్రాచలానికి బాగా గుర్తు - హాల్లో ఉన్న తన ఫోటో గురించి తండ్రితో జ్యోతి తగువు.

''- నువ్వు తాత ఫోటో పెట్టావు - నాన్నమ్మ ఫోటో ఎందుకు పెట్టలేదు?''

''ఎందుకు పెట్టలేదంటావు?'' అన్నాడు.

''ఎందుకంటే - ఎందుకంటే -''

''మా అమ్మంటే నాకు ఇష్టం లేదంటావు -''

ఐశ్వర్యారాయ్ అంటే మాటలా

నిర్మాతలని ముంచిన హీరోల కథలున్నాయి. హీరోయిన్లని ముంచిన హీరోల కథలూ ఉన్నాయి. కానీ, నిర్మాత నెత్తినే చేయి పెట్టిన హీరోయిన్‌ని నేనే! అంటోంది మాజీ ప్రపంచ సుందరి ఐశ్వర్యారాయ్. ఆ నిర్మాత కూడా మహిళే కావడం విశేషం. షబ్నం కపూర్ అనే నిర్మాతని రేటు చాలా ఎక్కువ అడిగింది ఐశ్వర్య. ముందు ఒప్పుకుందో రేటు, తిరిగి అడిగేది ఇంకోరేటా? ఇలా ఐతే ఎలా? అని ఆర్టిస్ట్స్ అసోసియేషన్‌కి కంప్లైంట్ చేసిందట ఆవిడ. కాల్షీట్స్ ఉన్నప్పుడు రాలేదు ఇప్పుడొస్తే నేనేంచేయను. అంటోంది ఐశ్వర్య.

''ఇష్టంలేక కాదు. దృష్టి. మగదృష్టి. ఆడది కదా - నాన్నమ్మ పడిన కష్టాలు - కష్టాలుగా కనిపించవు - మగాడు కదా - తాతయ్య పడ్డ కష్టాలే - కష్టాలు-''

''అలాంటిదేం లేదు నాన్నా!''

''అదే అవును తండ్రీ! ఎక్కువ కష్టాలు పడ్డది నాన్నమ్మే! తాతవి కులం కష్టాలూ, ధనం కష్టాలే! ఆ రెంటితో బాటూ నాన్నమ్మ - మీ తండ్రి పెట్టిన కష్టాలు భరించింది - మన కులంలో పుట్టడం వల్ల - పేద తనంలో పుట్టడం వల్ల - ఆడదానిగా ఆవిడ పడిన కష్టాల ముందు తాత పడినవేపాటి? - అసలు ఆవిడ కష్టాలే - కష్టాలు -'' అంది.

ఆరోగ్యం కూతురు నెత్తిమీద చిన్నగా మొట్టాడు -

''తల్లిగాడూ - నువ్వు ఫెమినిస్టువి. నీతో నేనేం వాదించగలను గాని - కష్టాలు వేరుగా ఉన్నా పరిష్కారాలు వేరుగా ఉండవురా.''

''నేను అంగీకరించను - ఈనాడు ఎవ్వరూ అంగీకరించరు -'' అంది జ్యోతి.

ఏంటో! నవ్వుతూ మాట్లాడినా - ఆడపిల్ల అలా ఎదిరించితే తండ్రికి ఎంత కష్టంగా ఉంటుంది! -

అనుకున్నాడు భద్రాచలం.

కొడుకు విన్నాడనీ - విని, తన కొడుకుని మందలించలేదనీ - బాధేగాని, నిజంగా వాడేమయినా అంటే వినే పిల్లలేనా వీళ్ళు!!

భద్రాచలానికి ఆ ఆలోచనతో కొడుకు మీద కోపం పూర్తిగా పోయింది. ఎవరూ ఏమీ అనకపోయినా - అనలేకపోయినా మనవడు తొక్కుతున్న దోవ సరయినదేనా? ఎంతో తెలివిగా మాట్లాడుతాడు రాహుల్ - ఈ రోజు వాడు చేస్తున్నదేమిటి?

- ప్రస్తుతం మీద నిలిచింది భద్రాచలం మనసు.

రెండు రోజుల క్రితం - ఇమ్మాన్యుయేల్‌ని చూద్దామని వెళ్ళాడు భద్రాచలం. అతను కొన్నాళ్ళుగా మంచం మీద ఉన్నాడు. మాటపడి పోయింది. అన్నీ మంచం మీదే! కోడళ్ళు ఎంతో సేవ చేస్తున్నారు - భద్రాచలాన్ని చూడగానే ఇమ్మాన్యుయేల్ మొహంలో ఎంతో వెలుగు వచ్చింది. కళ్ళలో నీళ్ళు ఊరాయి. భద్రాచలంతో ఏదో చెప్పబోయాడు. నోరు విడలేదు. స్నేహితుని చేతిని చేతిలోకి తీసుకుని పట్టుకుని కూర్చున్నాడు. అలాగే నిద్రపోయాడు.

భద్రాచలం బయలుదేరుతూంటే పాల్ దిగబెట్టి వస్తానని బయలుదేరాడు. అతను ఇమ్మాన్యుయేల్ పెద్ద కొడుకు కొడుకు. పాల్ తండ్రి సిలువయ్య - 'ఎందుకురా- నే వెళ్తానులే -' అంటుంటే - 'అక్కర్లేదు - నేనే వెళ్తాను-' అన్నాడు పాల్.

అదంతా తన మీద ప్రేమా, గౌరవమూ అనుకున్నాడు భద్రాచలం.

కొంతదూరం నడిచాక -

''చూడు తాతా - నీ మీద నాకింకా మరేద ఉంది. అందుకే చెపుతున్నాను. నువ్వింక మా ఇంటికి రాకు -'' అన్నాడు పాల్.

అనుకోని ఆ మాటకి అవాక్కయిపోయాడు భద్రాచలం.

''నేను ప్రభుదాసు మాస్టారి అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకుంటున్నాను. మాస్టారు - మాలట, మా నాన్న మాదిగట - అందుకని మా పెళ్ళి జరగటానికి వీల్లేదుట - నాకాబోయే బామ్మర్ది నీ మనవడికి ఫ్రెండ్. వెళ్ళి వాడి కాళ్ళు పట్టుకున్నాట్ట. నీ మనవడు వాడికి - పెద్ద హీరోలా - ఈ పెళ్ళి జరగనివ్వమని మాట ఇచ్చాట్ట. ఇక్కడ ఎవరూ గాజులు తొడిగించుకుని కూర్చోలేదు - తిన్నగా ఉండకపోతే నీ మనవడి పుచ్చె లేచిపోతుంది - జాగ్రత్త -'' అన్నాడు పాల్.

''ఇవన్నీ నాకు తెలియవురా పాలూ -'' అన్నాడు.

''ఇక్కడెవరూ చెవిలో పువ్వెట్టుకు కూర్చోలేదు - నమ్మడానికి. నీ మనవడూ, నీ కొడుకూ - నువ్వూ అంతా ఒకటే! వాళ్ళిద్దరూ నన్ను నరుకుతానంటూంటే - నువ్వొచ్చి నంగిరి నంగిరి కబుర్లు చెబుతున్నావు'' అన్నాడు మరింత అసహనంగా.

పాల్ మాటల్తో మండిపోయింది భద్రాచలానికి -

''నువ్వెవరితో మాట్లాడుతున్నావో తెలుసా!'' అన్నాడు.

''ఎందుకు తెలియదూ - నీ కొడుకు ప్రొఫెసర్. లంకంత బంగ్లా కట్టించాడు - నీ మనవడు కవి - పైరవీలు చేసి ప్రైజులు సంపాదించుకుంటాడు - మీ బ్రతుకులు ఎవడికి తెలవ్వు? మా పేరు చెప్పి - ఇన్నాళ్ళూ - సంపాదించుకుని ఈ రోజు మేం కళ్ళు తెరిస్తే - ఏడ్చుకుంటున్నారు! పోరా ముసిల్నాయాలా?'' అనేసి వెళ్ళిపోయాడు పాల్.

పట్టరాని ఆవేశం వచ్చింది. 'ఈనా కొడుక్కి - ఇంత గర్రానా?' అనుకున్నాడు. ఆటో ఎక్కి ఇంటికి చేరుకున్నాడు. ఆ రోజంతా భద్రాచలం ఇంట్లో ఎవరితోనూ కలివిడిగా లేడు.

తాతలో తేడా జ్యోతి గమనించింది.

''ఏమయింది తాతా - ఏమయింది?'' అని అడిగింది పదే పదే!

చెప్పాడు భద్రాచలం -

''నన్ను అన్నాడని కోపం వచ్చిందిగాని జ్యోతమ్మా - ఈ మాల మాదిగ తగువు లేటో. నీ అన్న ఆలోసన ఏటో - నాకు బోదపడటం లేదమ్మా -''

''ఈ మగాళ్ళకి ఏదో గొడవలుండాలి గాబోలు -'' అంది.

''పాపం - ఆ మాస్టారి అమ్మాయి తెలుసా! అన్నాడు.

''నాకేం తెలీదు - ఆ అమ్మాయి ఎందులోనూ ఉండదు - ఉంటే ఈ పెళ్ళి మేమే చేసేద్దుం-'' అంది జ్యోతి.

''ఇప్పుడయితే ఏంటమ్మా - నువ్వు మీ అన్నకి చెప్పొచ్చుగా!''

''వాడి గొడవలు నాకెందుకు లెద్దూ -'' అంది.

''అయినా - నిన్నూ - నాన్ననీ కూడా తిట్టిన ఆ పాల్ గాడి పట్ల నీకు జాలెందుకు - ఏమీ ఆలోచించక పడుకో -'' అంది.

అన్నప్పటికీ - నాకెందుకులే అనుకున్నప్పటికీ - భద్రాచలం మనసు ఆగలేదు. పొద్దుట లేస్తూనే - కొడుకు గదిలోకి వెళ్ళి నిలదీశాడు -

''నిజమేరా - ఇదీ -!!'' అని జరిగిందంతా చెప్పాడు.

''అందుకే చెప్పాను - వాళ్ళింటికి వెళ్ళొద్దని - ఎవరికైనా లోకువే అవుతాం - అక్కడితో సరిపెట్టాడు - వాడి సంగతి నేను చూసుకుంటాన్లే -''

''నేనడిగిందేంటి? నువ్వు చెప్పేదేంటి? దళితులందరూ ఒకటై నిలబడాలని నువ్వినాళ్ళూ దంచిన

ఉపన్యాసాలేమిటి?'' అన్నాడు.

''నాన్నా - రోజులు మారాయి. మనమూ మారాలి - అంతే! వాళ్ళిలాగూ మనలని రానివ్వరు - మన వాళ్ళని కూడా వదులుకుంటే - ఎలా? నువ్వివన్నీ మర్చిపో - నాకు పనుంది -'' అన్నాడు.

''ఏం(రా పని? వాళ్ళూ, వీళ్ళూ తన్నుకుంటే - నరుక్కుంటే - కనీసం నీ కొడుకు గురంచయినా ఆలోచించవేంరా?''

''- కంగారు పడకు! రాహుల్ ఒంటిమీద చెయ్యి పడదు -'' అన్నాడు.

విస్తుపోయాడు భద్రాచలం.

మనవడు తీసి పారేస్తాడేమోనన్న సంశయంతో - చాలా తటపటాయించాడు భద్రాచలం. కాని అడగకుండా ఉండలేకపోయాడు- జరిగిందంతా చెప్పకుండా ఆరా తీయబోయాడు!

''అయితే ఆ పాల్‌గాడొచ్చి నీ కాళ్ళు పట్టుకున్నాడన్న మాట!'' అన్నాడు.

''అయితే ఈ గొడవ నిజమేనన్న మాట-''

''ఏమో! నాకు తెలవదు -'' మొహం తప్పించబోయాడు. తాతని తప్పించుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

ఏడు గంటల వేళ -

మనవడూ, అతని స్నేహితులూ అతని గదిలో చేరి తలుపులు బిగించుకున్నారు. తలుపులు మూసుకుంటే భద్రాచలానికి మరింత అనుమానం వచ్చింది. 'నాకెందుకులే -' అనుకోబోయాడు. కాని - ఆ వృద్ధుడు నిలవలేకపోయాడు.

వెళ్ళి గది తలుపులు తట్టాడు - తీశారు -

లోపల పది మంది దాకా ఉన్నారు. అందరూ రాహుల్ ఈడే! ప్రతి వాళ్ళలోనూ ఏదో సాధిద్దామన్న ఉత్తేజం-

''ఏం కావాలి తాతా?'' - అన్నాడు రాహుల్ దగ్గరకి వచ్చి.

''వీళ్ళంతా ఎవరు?''

''నా ఫ్రెండ్స్ - మా తాత -'' అన్నాడు వాళ్ళ వేపు తిరిగి. అందరూ లేచి, నమస్కారాలు చేశారు. భద్రాచలం అదేమీ పట్టించుకోకుండా మనవడిని నేరుగా అడిగాడు.

''వీళ్ళంతా - పాల్ పెళ్ళి ఆపటానికి వచ్చిన వాళ్ళేనా?''

''పాలా?'' అన్నాడు ఒకతను -

''అదేసార్ - ఆ మాదిగాడు - '' జవాబు ఇచ్చాడు ఇంకొకతను.

''తాతా - మేమేదో మాట్లాడుకుంటున్నాం - నువ్వు వెళ్ళు -'' అన్నాడు రాహుల్.

అతని భుజం మీద చెయ్యేసి ఆపి - ''మీ తాతగారే గదా - వింటే ఆయనే కర్ర పుచ్చుకుని మన ముందు నడుస్తాడు'' అని ఓ కుర్రాడు - భద్రాచలం వైపు తిరిగి - ''తాతగారూ - మన మాలాళ్ళ పిల్లని - మాదిగోడు పెళ్ళాట్టం ఎప్పుడైనా జరిగిందా - వింటే రక్తం మరగటం లేదూ?'' అన్నాడు.

పని చేసే వాళ్లతోనే సంబంధాలు

మానవ సంబంధాలంటే అట్టే ఇష్టం లేదు. నేనెప్పుడే సినిమా తీస్తానో, ఆ సినిమాకి పని చేసేవాళ్లతోనే నాకు సంబంధాలు ఉంటాయి. అంతే. అంతకి మించి నాకెవరితోనూ పని ఉండదు. ఈ మాటలన్నది ఎవరో వేదాంతి అనుకుంటే పొరపాటే. సాక్షాత్తూ రాంగోపాల్ వర్మే! (అందుకే కాబోలు వర్మా తీసే సినిమాల్లో నిన్నమొన్నటి దాకా ఊర్మిళే ఉంది). ఇప్పుడు ఊర్మిళ·దూరం అయ్యింది కదా, మరి ఎవరితో ముందు ముందు తీస్తాడో!

''ఏం? మాలాళ్ళ కుర్రాడు మాదిగాళ్ళ పిల్లను పెళ్ళాడొచ్చా?''

ఊహించని ఆ గొంతుకకి, ఆ ప్రశ్నకీ ఆ కుర్రాడు తడబడ్డాడు -

''అది.. అదీ తప్పేగాని తాతగారూ -''

''మా తాత చిన్నపాటి కమ్యూనిస్టులే! అలాగే మాట్లాడతాడు - నువ్వు పద తాతా-'' అంటూ రెక్క పట్టుకున్నాడు -

భద్రాచలం విదిలించుకుంటూంటే -

''చెపుతున్నానా - నీకు అక్కర్లేని గొడవల్లోకి రాకు -'' అన్నాడు.

''అవున్రా - నా మనవడివి - ఇంట్లో మనిషివి - నీ గొడవలు నాకు అక్కర్లేనివి - ఊళ్ళో గొడవలన్నీ - నీక్కావలసినవి -'' అన్నాడు.

''అయితే - ఏంటంటావ్-'' అన్నాడు.

''మాలలనీ, మాదిగలనీ మనలో మనం తన్నుకోకూడదంటాను.''

''అవును - నిజమే - ఈ దేశం వాళ్ళది - ఈ పార్టీలు వాళ్ళవి- ఈ యూనివర్సిటీలు వాళ్ళవి- ఉద్యోగాలన్నీ వాళ్ళవి - అంటూ వాళ్ళు మనని వేరు చేసి - తన్నడానికొస్తుంటే - ఏం చెయ్యమంటావు? అవును బాబూ - నిజమే సారూ - అని మనోళ్ళు ఉద్యోగాలు రిజైన్ చేసేసి వాళ్ళకి ఇవ్వాలా!'' అన్నాడు రాహుల్.

భద్రాచలానికి ఏమనాలో అర్థం కాలేదు-

''ఈ పెళ్ళికీ - ఆ గొడవలకీ సంబంధం ఏంట్రా -'' అన్నాడు బలహీనంగా.

''నీకు అర్థంకాదు - నువ్వు బయటికి వెళ్ళు-'' అంటూ బయటకు తీసుకు వెళ్ళి గది తలుపులు వేసేశాడు.

పక్క గది గుమ్మంలో నించుని చూస్తున్న ఆరోగ్యం లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు. వణుకుతున్న శరీరంతో - మూసిన గది తలుపుల వద్ద - నించుని ఉన్నాడు భద్రాచలం.

''ఏంటండీ - మీ తాతకేమయినా - పిచ్చా?'' అంటున్నాడు ఒకతను.

''ఈ ముసిల్నాకొడుకు - మాదిగోళ్ళు - మాదిగోళ్ళు - అంటూ వాళ్ళ వెనకాల ఏడుస్తాడేంటో -? అసలు - వీడిని నాలుగు తంతే - వాళ్ళు ఉచ్చోసుకుంటారు -'' అంటున్నాడు రాహుల్.

OOO

భద్రాచలం ఇసకలో అలాగే పడుకున్నాడు. మనసంతా అలవిమాలిన దుఃఖం. కొడుకు కలగజేసుకోలేదన్న కోపం - మనవడు తూలనాడాడన్న ఆవేశం - అన్నీ పోయాయి. ఏం జరిగిందీ ప్రపంచానికి? విస్సినాదాలూ - చాత్రి బాబులూ, బ్రహ్మలూ - అందరూ పోయారు. ఈ వేళో రేపో తనూ వెళ్ళిపోతాడు - అందాకా ఇదే ప్రపంచంలో ఇలాగే దుఃఖపడుతూ -

'తాతా!' అన్న గొంతూ, చల్లని చెయ్యీ ఆ వృద్ధుడిని తాకాయి. మెల్లగా కళ్ళు విప్పాడు. జ్యోతి - చల్లని చూపులు!

వణుకుతున్న చేతితో ఆమె చేయి పట్టుకున్నాడు. లేచి కూర్చున్నాడు.

''ఇంకా - ఈ ముసిలాడి మీద - నీ కయినా ప్రేముంది తల్లీ!''

''అందరికీ - నీ మీద ప్రేముంది - అదిగో నాన్న - లే! బయల్దేరు'' అటు చూశాడు. అల్లంత దూరంలో ఆరోగ్యం -

భద్రాచలం కదలలేదు -

''నీ మీద ప్రేమకీ - నీ మాట ఒప్పుకోటానికీ సంబంధం లేదు తాతా! అన్నయ్య కూడా రోడ్డు మీద కారులో ఉన్నాడు -''

''ఒక్క మాట చెప్పు - మీ అన్న చేస్తున్నది రైటా? మీ నాన్న పట్టనట్టు ఊరుకోడం తప్పుగాదా?''

''ఇంటికెళ్ళి - మాట్లాడుకుందాం - పద తాతా! మంచూ, చలిగాలీ - జబ్బు చేస్తాయి -''

''లేదు - ఈ ఇసయం తేలితేగాని నేను - కదలను -''

జ్యోతి వాచి చూసుకుంది. పదవుతోంది.

''సరే! వాళ్ళు చేస్తున్నది తప్పేలే! బయల్దేరు -'' అంది.